KOT

KUNST OMKRING TROLDEN
NR. 2, 34. ÅRGANG JUNI 2026

KALENDER sommer 2026

JUNI

Søndag den 14. kl. 13
98. BUKETTUR. De vilde Blomsters Dag ved Skærsø. MØDESTED: P-pladsen, Skærsøvej 19, 6040 Egtved.

JULI

Søndag den 19. kl. 13
99. BUKETTUR. Fra Øster Lindet til Dinesens sted på Vråvej. MØDESTED: P-pladsen ved Øster Lindet Kirke.

AUGUST

Søndag den 16. på Vejen Kunstmuseum
Sidste udkald for at gå på opdagelse i keramiksamlingen på jagt efter keramikduoen Claydies' madvarer.

Søndag den 16. kl. 13
100. BUKETTUR. Omlægning af Holsted Å ved Gørklint Mølle med Ebbe, Jeppe og Nikolai fra kommunens vandløbsafdeling. Camilla Berner er med. MØDESTED: Gørklintvej 8, 6670 Holsted.

Fredag den 21. kl. 13-15 på Vejen Bibliotek
Vurderingsarrangement med Lauritz.com. Se side 11.

Fredag den 21. kl. 15.30 på Vejen Bibliotek
Fernisering: "Ikke til salg". Udstilling med vores medlemmers private værker. Se side 10.

SEPTEMBER

Torsdag den 3. kl. 18
Udflugt til Ribe kunstmuseum. Foredrag og rundvisning om kvinder i kunsten. Tilmelding senest mandag den 31. august til Jan Hedegaard Petersen, tlf. 51 19 94 78.

Søndag den 6. kl. 13
101. BUKETTUR. Bukettur på Naturens Dag. MØDESTED: P-pladsen ved Jels Voldsted, 6630 Rødding.

Lørdag den 12.
Sensommertur til Odense/Svendborg. Læs mere om turen og tilmelding side 14-16.

Fredag den 18. kl. 19.30 på Vejen Kunstmuseum
Koncert med det rytmiske kor VoxBox. Se side 31.

OKTOBER

Torsdag den 20. kl. 16 på Vejen Kunstmuseum
Foredrag med Karen Westfall om Sonja Ferlov. Entre: Kr. 100 for medlemmer / kr. 150 for ikke-medlemmer.

SOMMERFERIEAKTIVITETER
på Vejen Kunstmuseum

Tirsdag 30. juni og onsdag 1. juli kl. 10-12
Kender du den japanske papirkunst Notan? Kom og prøv med Dorte Lehmkuhl: Lys og skygge giver stærke kontraster og motiverne træder tydeligt frem. Vi arbejder med papir og saks – alle kan være med.

Tirsdag 7. og torsdag 9. juli kl. 10-13
Tirsdag 28. og torsdag 30. juli kl. 10-13
Lav din egen bog. Bogbinderi med Simon Voigt for begyndere – for familier & bedsteforældre.

Lørdag 11. juli kl. 10-11.30
Vejen Kunstmuseums bygninger og den døgntilgængelige kunst omkring museet ved Teresa Nielsen. Vi mødes ved Troldespringvandet.

Torsdag 16. juli kl 14-15.30
Niels Hansen Jacobsens grav- og mindesten – en travetur fra Vejen Kunstmuseum til kirkegården med Teresa Nielsen.

Onsdag den 29. juli kl. 14-15.30
Ursula Munch-Petersens Hærvejsrelief, Havfruespringvandet og Troldhedebanen. Fortælling og vandring ved Teresa Nielsen. Mødested: P-pladsen ved Bække Kirke.

Søndag 2. august kl. 14-15.30
Skibelund Krat – stedets og stenenes stærke historier. Fortælling og vandring ved Teresa Nielsen, mødested ved Hotel Skibelund Krat.

Onsdag 5. august kl. 14-15.30
Omvisning om japanske aspekter på Vejen Kunstmuseum og origami-opgave ved Marie Strøm.

Kunst 6630, Rødding
Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn

CRAFT FAIR Vejen 2026

Der tales om den svære toer. Det var med stor spænding og omfattende forberedelser, at vi så frem mod weekenden den 16.-17. maj, hvor Museumspladsen for anden gang skulle danne rammen om CRAFT FAIR Vejen.

Da det store marked løb af stablen for første gang i 2024, skete det i vanvittigt flot vejr – vindstille, skyfri himmel og dejlig varm sol ... Det var der desværre ikke i 2026! Til gengæld viste der sig en overvældende opbakning, særligt lokalt – men også udenbys fra. Det var næsten ikke til at bane sig vej mellem boderne i de store telte. Trods regn og rusk var der mindst lige så mange gæster som det gode besøg i fjor med over 3.000 gæster på en weekend. Og takket være de solide telte meldte udstillerne om et bedre salg end sidste år – og var glade for de mange interesserede gæster, der nysgerrigt spurgte til materialer og teknikker. Her mærker de dygtige formgivere, at deres arbejde og værker værdsættes.

Lørdag fordelte gæsterne sig to steder: Enten var de i teltene for at se og købe hos de 54 udstillere, eller på museet, hvor der blev talt 1.200 gæster. I boderne på Museumspladsen blev der kun solgt få kolde frokostanretninger, og næsten ingen rosé. Til gengæld gik der en del kaffe, og varm paella var udsolgt både lørdag og søndag.

Om søndagen fordelte gæsterne sig lidt mere, da der i perioder blev lunt opholdsvejr, hvor borde og bænke blev besat og mad langet over disken. På museet blev der talt omkring 900 gæster – altså en weekend med 2.100 gæster på museet og nok omkring 1000 mere, der alene besøgte udstillerne i teltene.

TILMELDING & DELTAGERRESPONS

Det nye marked annoncerede tilmelding fra 15. december 2025 kl. 12 og ser ud til at have ramt en form, som udstillerne synes om. Der var allerede 10 tilmeldinger indenfor det første minut, og i nogle materialekategorier var der allerede venteliste efter få timer. Deltagergebyret dækker alene udgifter

CRAFT FAIR Vejen bliver til i et samspil mellem den syddanske afdeling af DKoD, Danske Kunsthåndværkere og Designere, den lokale kunstforening, MKVO, frivillige hjælpere og Vejen Kunstmuseum.

▶ *Optaktsudstilling, her i Skulptursalen på Vejen Kunstmuseum.*

til markedets afholdelse, og al salg går direkte til udstillerne. Det er en betingelse for at søge, at udstillerne skal være medlemmer af landsforeningen Danske Kunsthåndværkere og Designere. Det er gæsternes sikkerhed for professionel formgivning af høj kvalitet, hvor markedet byder på et bredt udvalg af materialer: keramik, glas, træ, grafik, tekstil samt smykker og metal.

40 deltagere sendte en kort evaluering, hvoraf 36 var *meget tilfredse* med markedet – den højeste score – og de fire øvrige var *tilfredse*. Lad os se, om det sætter sig spor i tilmeldingerne til næste års marked! Der er modtaget rigtig mange roser, der er formuleret som: "Supergodt organiseret, god stemning, flot besøg. / Rigtig god oplevelse, god stemning og mange besøgende. / Meget velbesøgt og dejligt sted." Udstillerne satte også ord på deres glæde ved serviceringen samt informationen og fremhævede: "Udstillingen og kataloget var et plus. / Meget tilfreds med markedet, med en masse flot PR-arbejde, dejlig mad og en masse skønne besøgende." En enkelt fremhævede geografien: "Dejligt ikke at skulle køre helt til Sjælland for et godt marked." Det er blevet nævnt flere gange, at jyske deltagere til sensommerens Frue Plads Marked står med en masse ekstraudgifter i form af kørsel, brobetaling, parkering og overnatning. Der var dog også en del af CRAFT FAIR-udstillerne, der havde taget turen fra Sjælland. I Vejen er parkering gratis, og der var sørget for en god aftale med Askov Højskole, så udstillerne kunne overnatte til små penge!

OPTAKT

På museets og CRAFT FAIR Vejens Instagram-profiler blev de 54 deltagere præsenteret én for hver dag i månederne op til markedet. Dertil havde et fond muliggjort, at der i 2026 kunne laves et katalog over markedets deltagere. På de 74 sider blev der også plads til et par opslag om al den døgntilgængelige kunst, der findes ude på Museumspladsen og på tur rundt om museumsbygningerne. Dertil var der en artikel om museet samt attraktioner i lokalområdet – en publikation, der også fremover kan vise vej til god kunst i landskabet, på museet og ude hos de mange udstillere, der nok får opfølgende besøg og forhåbentlig også bestillinger.

Endnu et nyt initiativ i 2026 var en optaktsudstilling, der åbnede først i april og sluttede, da markedet lukkede. Den var fordelt i Skulptursalen og den store glasmellembygning på Vejen Kunstmuseum. Omkring 40 udstillere havde sendt eller afleveret 1-2 værker til udstillingen, der gav en forsmag på, hvad markedet ville komme til at byde på – eller gav udstillerne mulighed for at vise et enkelt større og vildere stykke, end de måske ville vise på deres stand på markedet.

▲▲ *Smykkedesigner Hanne Bay Lührssen*
▲ *Keramiker Ninna Gøtzsche*
▼ *Væver Lise Frølund*

OPHOLDSVEJR & LOKALE PRISMODTAGERE

Trods det ustadige vejr blev der opholdsvejr lørdag omkring kl. 10, hvor folk stimlede sammen på pladsen for at høre Charlotte Juls åbningstale, der kan læses her i bladet. Det samme skete kl. 14, da keramiker Turi Heisselberg Pedersen, der selv er opvokset i Vejen, uddelte CRAFT FAIR Vejen-prisen. Den gik til væveren Lise Frølund, men i dødt løb med smykkedesigner Hanne Bay Lührssen og keramiker Ninna Gøtzsche, hvis kandidaturer blev fremført af Teresa Nielsen og Charlotte Jul. Alle tre kandidater var juryen enige om fortjente prisen for hver sin meget forskellige indsats. De tre talentfulde formgivere afspejler tilsammen den enorme bredde og høje kvalitet i det samlede udbud af kunsthåndværk og design.

Publikumsprisen blev uddelt søndag kl. 14, hvor vejret var noget venligere. Gæsterne havde afgivet deres stemmer, og prisen gik til keramiker Kimberly Young. Hun er en del af markedsudvalget og, som Lise Frølund, fra lokalområdet – væveren har hjem og værksted nord for Ødis, mens keramikeren holder til i Almind ved Kolding.

▲ *Keramiker Kimberly Young*
▼ *Billedkunstner Jesper Aabille og billedhugger Sophus Ejler Jepsen*

UNGES OPTAKT

Med tak til Klinkby Træbyg A/S og Hans Frisesdahl A/S, der sponsorerede en container med genbrugstræ og transport, blev indholdet allerede i uge 17 – som optakt til CRAFT FAIR – forvandlet af billedkunstner Jesper Aabille sammen med en masse store teenagere: Kunst & Designholdet fra Askov Efterskole, et hold fra St. Andst Efterskole og 45 elever fra V10 – de lokale 10. klasser. Museets formidler, billedhugger Sophus Ejler Jepsen, var også med, og har sat sit spor med en mægtig bi, der blev til i samspil med elever fra Askov, der lavede vingerne.

Med krum hals gik de unge til opgaven med god energi og en imponerende opfindsomhed. Hvem havde set et kasseret juletræ blive til bladene på et palmetræ, eller en stak brænde blive til en bænk spændt sammen med en båndstrammer?!? I Museumspassagen byggede de en finurlig pil, der viste ind mod Museumspladsen med en bund, der blev en unik opslagstavle med præsentation af markedets 54 udstillere. ■

OPMÆRKSOMHEDENS ENERGI

Tale lørdag den 16. maj ved åbningen af CRAFT FAIR Vejen

Af Charlotte Jul, rådgiver, kurator, skribent og redaktør

Jeg har kaldt min tale Opmærksomhedens energi, fordi det gik op for mig, mens jeg skrev den, at kunsthåndværk er indbegrebet af opmærksomhed. Kunsthåndværket er opmærksomt på et materiale, en teknik og en metode. Kunsthåndværket er opmærksomt på et håndværk, en tradition og på detaljen. Det er her, i detaljegraden, at kunsthåndværket skiller sig særligt ud, hvis du spørger mig.

Energien kommer med opmærksomheden. For opmærksomheden fordrer handling, og kunsthåndværkere er foretagsomme udøvere, der altid er i gang med at føre energi fra et sted til et andet. Fra materiale til genstand, ligesom genstanden sender energien videre til os, publikum. Vi køber en genstand og indlemmer den i hverdagen derhjemme, hvor den bliver en del af de daglige ritualer og som sådan en del af familien.

Hvorfor er kunsthåndværk vigtigt?

Jeg vil forsøge at give 10 mulige og konkrete svar på dette komplekse spørgsmål:

Det første svar kunne være det, som markedet her manifesterer. At en god idé, kompetencer, fællesskab og hårdt arbejde får ting til at ske. Stort tillykke med at holdet bag, for andet år i træk, har fået så mange mennesker samlet. Fordi vi alle brænder for kunsthåndværk.

Et andet svar kunne være, at kunsthåndværk er kulturarv, historie, kompetencer, viden, metode, netværk, materialer, æstetik, glæde – og hverdag …

Et tredje svar kunne være, at kunsthåndværk er at gøre det ordinære ekstraordinært, som sidste års taler, keramiker Ole Jensen, er kendt for at sige.

Ole Jensens mantra er en ædel ambition, og det, jeg føler, kunsthåndværk helt lavpraktisk gør for mig. For kunsthåndværk beriger min hverdag – fra koppen jeg vælger til min morgenkaffe, til skålen, jeg spiser af, til fadet, jeg serverer på, til plaiden, jeg svøber mig i – til unikaværket, der hænger på min væg og udfordrer mit blik.

Et fjerde svar kunne være, at jeg i de godt 25 år, jeg har arbejdet i feltet, bliver ved med at støde på opmærksomheden som en del af kunsthåndværkets DNA.

For kunsthåndværkerne er opmærksomme fortolkere af deres materiale. De er opmærksomme skabere af nye idéer, nye teknikker og nye måder at arbejde med deres materiale på.

▲ *Stemningsbilleder fra Museumspladsen, hvor der søndag var vejr til livlig handel også ved boderne med mad og drikke.*

Bag opmærksomheden ligger der sensibilitet, omsorg, erfaring og nysgerrighed – og en ekstrem virke- og drivkraft, der gør, at de fleste ikke kan lade være med at arbejde med deres fag til langt op i alderen. Faktisk tror jeg, at de fleste kunsthåndværkere arbejder med deres fag til de står i graven. Fordi kunsthåndværket er en væsentlig del af deres identitet og en måde at være i verden på. Og det materiale, de har brugt deres liv på at lære at kende, på en måde udgør deres bedre halvdel – forstået som en samtalepartner, de både har skændtes, grint og nået det utrolige sammen med.

Et femte svar kunne være, at kunsthåndværk er sundt for sjælen at arbejde og interagere med. Nu har videnskaben endelig dokumenteret det, efter PhD-afhandlingen om Craft Psykologi er blevet udgivet. Det er godt og vigtigt for feltet at have evidens for, hvor sundt det er for sindet at have håndværk i hænderne.

Et sjette svar kunne være, at man i den anden ende som forbruger bliver et mere opmærksomt menneske af at have håndlavet kunsthåndværk i hænderne. Genstande, der skærper sanserne og den æstetiske forståelse. Og at de indlejrede historier i kunsthåndværket, der kommer fra materialet, traditionen, tiden og skaberen sætter sig som små, nye indlejringer og opmærksomme historier i modtageren.

Et syvende svar kunne være, at vi skal støtte de små uafhængige kunsthåndværker-virksomheder, så de kan blive ved med at udvikle vores land, vores referencepunkter og vores forståelse af, hvad formgivning er og kan. At ting tager tid og ja, opmærksomhed. Og at den koster noget. Og at den uddannelse, der ligger i at skabe, udvikle og drive sit ærinde skal have opbakning – fra os.

Et ottende svar er, at kunsthåndværket ofte er rugekasse for innovation og bæredygtige initiativer. Kunsthåndværkere er nøjsomme og opmærksomme på deres ressourcer, og de er eminente til at få nøgne kvinder til at spinde. Kloden og den vitale grønne omstilling har ekstremt meget brug for dem.

Et niende svar er, at det er øjenåbnende at møde kunsthåndværkerne selv. De dygtige skabere bag den kop, den tallerken, den plaid, som du kan møde på markedet her. Det er en god idé at forholde sig opmærksomt for at forstå deres arbejde, materiale og idéen bag den genstand, der måske og forhåbentlig bliver en del af din hverdag efter i dag.

Det tiende svar tror jeg må være, at kunsthåndværk beriger hverdagen til alle måltider og øvrige gøremål. Jeg ønsker for jer alle, at I finder mindst en genstand, der kommer til at berige jeres liv bare en lillebitte smule.

Det var mine ti bud på, hvorfor vi skal støtte kunsthåndværket og kunsthåndværkerne bag. For det er vigtigt at værne om den opmærksomhed og omsorg, de kontinuerligt giver til deres genstande, og til den energi og kærlighed, der vandrer videre til os som forbrugere.

Jeg erklærer hermed markedet for åbnet og håber at opmærksomheden og energien er med jer i dag. ■

UDSTILLING: IKKE TIL SALG

INVITATION til en udstilling af helt private værker udlånt af medlemmer i Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn.

Fernisering: fredag den 21. august 2026 kl. 15.30 på Vejen Bibliotek
Udstillingen kan ses frem til den 4. september 2026

▼ *Svend Wiig Hansen*

EN UDSTILLING AF HELT PRIVATE VÆRKER

Her får man mulighed for at udstille et værk, man aldrig kunne finde på at skille sig af med. Tanken er at fokusere på dette særlige værk og fortælle, hvilken betydning det har og hvorfor, man ikke ønsker at skille sig af med det. Der kan være tale om, at værket repræsenterer en central erindring, et skelsættende vendepunkt eller noget ganske andet.

TILMELDING senest den 15. juli til:

Mette Mittag, Vejen Bibliotek: mgmi@vejen.dk

Man sender sin mailadresse, en lille fortælling og evt. et billede, hvorefter man modtager en udstillingskontrakt med praktiske oplysninger, som skal returneres til Mette Mittag.

▲ *Mogens Bøggild*

Har du yderligere spørgsmål, kan du kontakte Marianne Roland Munch, MKVO, tlf. 61 69 07 21.

Der serveres et glas vin i forbindelse med ferniseringen.

MULIGHED FOR VURDERING

Samme dag, som udstillingen åbner, er der mulighed for at få en vurdering af værker, man måske har "LYST TIL AT SÆLGE". Lauritz.com vil være til stede i tidsrummet 13-15 på Vejen Bibliotek.

Se omtalen på modsatte side. ▶▶

▶ *Niels Hansen Jacobsen*

Velkommen til

Vurderingsarrangement

Lauritz.com & MKVO
(Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn)

Fredag 21. august kl. 13-15

Vejen Bibliotek | Vestergade 2

Mød vurderingseksperterne fra Nordens største online auktionshus, der sidder klar til at vurdere kunst, design, sølv, legetøj, keramik, porcelæn, møbler, antikviteter, lamper m.m. Medbring dine ejendele – eller fotos, hvis de er for store til at tage med – og få en uforpligtende snak.

Lauritz.com

Ved spørgsmål, kontakt:
Steen Smedegaard Rønnow | ssr@lauritz.com | 2139 5429

MELANIES MÆLKEBØTTEBANK

Af billedkunstner Melanie Zwanikken

Jeg voksede op 15 minutter fra Vejen Billedskole og drømte altid om at gå der.

Jeg så plakaterne hænge i ABC Lavpris, på skolen og rundt omkring i byen – men jeg vidste, at vi ikke havde råd, så jeg spurgte aldrig derhjemme.

Jeg tegnede bare selv. I timerne, i frikvarterne og alle de steder, hvor jeg havde svært ved at finde ro. Når jeg sad med en blyant i hånden, forsvandt støjen.

Jeg opfandt historier og verdener og fik afløb for alt det, jeg ikke kunne sige højt.

I dag går jeg på Kunstakademiet i København. Og derfor betyder det noget helt særligt for mig nu at kunne give den mulighed, jeg ikke selv fik, videre til andre kreative børn og unge.

Laura Elly Lund Toftgaard har håndtrykt 100 serigrafiske plakater til Melanies Mælkebøttebank i fem toner: REGN, MULD, ROD, GRÆS og SOL.

Alle kan bidrage med frivillige beløb i alle størrelser til MÆLKEBØTTE-BANKENS indsamling. Ved støttebeløb på minimum 300 kr. kan man modtage et nummereret serigrafi. Da materialeudgifter er dækket, og Laura Elly Lund Toftgaard har udført trykningen som sit bidrag til projektet, går alle indbetalinger til Mælkebøttebanken ubeskåret til fripladser på Vejen Billedskole.

Alle børn fortjener et sted, hvor de føler sig set, hørt og anerkendt. Om det er på boldbanen, foran en skærm, på en scene eller med hovedet begravet i tegninger, skrevne ord eller matematik – så er det at føle sig mødt i noget, man elsker, noget af det vigtigste et barn kan få med sig.

For at slå vilde rødder
Bryde gennem asfalten
Og vokse sig til vilde, skæve, stærke og farverige mælkebøtter

Kæmpe tak til dig, der bidrager til Mælkebøttebanken
Tak for at være med til at gøre kunst tilgængeligt for flere børn og unge i Vejen Kommune ■

▼ *Melanie Zwanikken med den oprindelige litografiske sten. Der er trykt to sorte eksemplarer, hvoraf det ene er købt til Vejen Kunstmuseums samling.*

Mælkebøttebanken er Melanie Zwanikkens unikke indsats for fripladser til børn i Vejen Kunstmuseums billedskole.

Ved museets 100-års dag i 2024 blev en række af hendes tegninger auktioneret for at skaffe midler til fripladser. Det gav 20.000 kr. Et netværk af lokale billedkunstlærere pegede på eleverne, der oplevede at blive set for deres engagement og lyst til billedkunsten.

Bemærk på det serigrafiske tryk, at mælkebøttens rødder griber om blyant og pensel!

▶ *Historisk foto af Anna E. Munchs frekoudsmykning, der i dag findes i Hørlücks Skole i Odense.*

SENSOMMERTUR TIL ODENSE OG SVENDBORG

Dagsudflugt lørdag den 12. september 2026

Vi inviterer på en spændende tur til Henriette Hørlücks Skole i Odense, Atelier Clot, Bramsen & Brunholt (det tidligere Svendborg Skibsværft), SAK Kunstbygning i Svendborg og Galleri DGV.

Turens første mål er Hørlücks Skole i Odense, hvis ene bygning i 1909 blev opført som rammen om byens Odense Højskoleforening. I festsalen er endevæggen med Anna E. Munchs freskoudsmykning bevaret. Bygningen er i dag fyldt med kunst, skæve skulpturer og montrer med legetøj, udstoppede dyr og nips. Den hjemlige atmosfære er en af grundene til, at eleverne passer godt på skolen og hinanden. Den nuværende ejer, Henrik N. Jørgensen, er kunsthistoriker og har arbejdet inden for reklamebranchen, inden han overtog skolen efter sin far i 1998. Henrik N. Jørgensen hjembringer personligt størstedelen af kunsten og inventaret til skolen, og i løbet af sommerferien rokerer han rundt på værkerne, så vægge og rum fremstår anderledes og til ny inspiration.

Derefter kører bussen mod Svendborg, hvor første stop er Atelier Clot, Bramsen & Brunholt. Det er et litografisk værksted, grundlagt som det ældste i Paris i 1896 af Auguste Clot, som var en talentfuld og banebrydende litograf inden for farveanvendelse. Mange farvelitografier bar fra 1896 signaturer fra kunstnere som Degas, Cézanne, Renoir, Sisley, Munch og Rodin. I slutningen af 1950'erne kom litograf Peter Bramsen til Paris, og allerede i 1963 blev han partner i værkstedet. Bramsen blev faglig leder, og i 1968 flyttede værkstedet til Marais-kvarteret. Her samledes mange kunstnere: Asger Jorn, Alechinsky, Bram Van Velde, Wifredo Lam og flere. I Svendborg er Atelier Clot, Bramsen & Brunholt et forlag, et litografisk værksted og et galleri med

◀ *Niels Hansen Jacobsens skulptur "Havfruer, der laver malstrøm" blev indviet på Torvet i Svendborg i 1929. Billedhuggeren ses bag strålerne, der netop er begyndt at springe.*

skiftende udstillinger. Internationale og danske kunstnere, som er tilknyttet forlaget, udstiller her, f.eks. Lars Nørgaard, Anette Harboe Flensborg, Ole Ahlberg, Bjørn Nørgaard, Martin Bigum, Jakob Rantzau og mange andre.

Kunstbygningen SAK ejes af Svendborg Amts Kunstforening. Det er SAK, der har ansvaret for tilrettelæggelse af Kunstbygningens udstillinger, der rummer mere end 700 værker og udtrykker mange stilarter. Kunstbygningen har ligeledes etableret en permanent udstilling af Kai Nielsens skulpturer: 30 gipsafstøbninger og andre større og mindre skulpturer samt 80 statuetter i bronze og keramik.

Galleri DGV blev etableret i 1997 af Lise Lotte Honoré. I 2012 flyttede galleriet til Villa Tårnborg i Svendborg. Galleriet repræsenterer anerkendte kunstnere fra både ind- og udland. Der arrangeres skiftende separat- og gruppeudstillinger for at skabe et dynamisk program. Udover aktuelle udstillinger kan der altid fremvises værker af galleriets faste kunstnere.

◀ *Et velhavende bysbarn bekostede trappen op til kirken og springvandet, der oprindeligt stod midt på Torvet i aksen til kirketrappen. Siden blev springvandet fjernet til fordel for bilparkering. I 2010'erne fik skulpturen plads i et skråt hjørne af Torvet og uden sin oprindelige kumme, der var en integreret del af værket.*

Se programmet på næste side ▶▶▶

▶ *Villa Tårnborg, hvor Galleri DGV har lokaler.*

PROGRAM FOR TUREN

Kl. 7.15 Afgang fra Askov ved Brugsen
Kl. 7.30 Afgang fra Vejen Posthus, Jyllandsgade, Vejen
Kl. 7.30-9.00 Kørsel til Odense med servering af kaffe og rundstykker i bussen
Kl. 9.00-10.30 Omvisning i Henriette Hørlücks Skole, Slotsvænget 3, Odense
Kl. 10.45 Afgang til Svendborg
Kl. 11.45-12.45 Atelier Clot, Bramsen & Brunholt, Frederiksø 16A
Kl. 12.45 Vi kører forbi Niels Hansen Jacobsens springvand
Kl. 13.00-13.50 Restaurant Svendborgsund: Fynsk æggekage
Havnepladsen 5, Svendborg. Mobil: 62 21 07 19.
Kl. 14.00-15.20 Vi besøger SAK Kunstbygning, hvor vi vil have fokus på Kai Nielsens skulptursamling og en fernisering med de Sydfynske Kunstnere.
Vestergade 27/31, 5700 Svendborg
Kl. 15.20 Afgang til Galleri DGV
Kl. 15.30-16.30 Galleri DGV, Christiansmindevej 78, Svendborg
Kl. 16.45 Afgang fra Svendborg. Der bliver serveret kaffe i bussen
Kl. 18.15 Ankomst Vejen og Askov ■

▼ *Kai Nielsen: Venus & æblet, 1929.*

PRIS FOR TUREN

Inkl. rundstykker i bussen, frokost,
entre og omvisning samt kaffe/te med kage.
Medlem af MKVO 550 kr. **Ikke-medlem** 700 kr.

TILMELDING senest den 1. september til:

Karina Engedal, kengedal@hotmail.com,
tlf.: 88 11 70 73, dagligt mellem kl. 19-20
Når der er reserveret plads, indbetales deltagerprisen:
MobilePay: 99705 (Sensommertur)
Konto: 1551-8715633851
Max deltagerantal: 46

CHARLES WILLIAM BARTLETT & ELIZABETH KEITH

To britiske kunstnere i Japan

Af Malene Wagner, kunsthistoriker

I forbindelse med udstillingen KAWAII nostalgi – fra Japan til Pippi, som Malene Wagner har kurateret, har museet erhvervet to tryk, der viser den europæiske oplevelse af det japanske. Her knytter Malene Wagner nogle ord til de to værker og fortæller om forbindelsen mellem de to kunstnere.

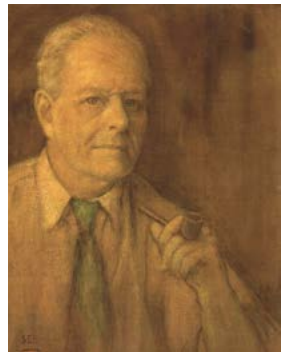

▲ *Charles William Bertletts selvportræt i pastel fra 1933.*

Det var sandsynligvis gennem vennen Frank Brangwyn (1867-1956), at den engelske kunstner Charles Bartlett (1860-1940) blev introduceret til japanske træsnit. Brangwyn, selv en etableret kunstner, havde i 1895 på bestilling fra Siegfried Bing – en af japonismens nøglepersoner – designet facaden til hans berømte *Galerie L'Art Nouveau* i Paris, der gav navnet til *Art Nouveau* bevægelsen.

◀ *Charles Bartletts træsnit "Kyoto" fra 1916. Erhvervet 110 år senere af Vejen Kunstmuseum i 2026.*

Bartlett var både direkte og indirekte stærkt forbundet med den japanske kunst. I 1915 ankom han til Japan efter besøg i Indien, Ceylon (i dag Sri Lanka), Indonesien og Kina og allerede året efter designede han værket *Kyoto*. Det blev fremstillet som et træsnit på traditionel japansk manér i samarbejde med Tokyo-forlæggeren Watanabe Shozaburo (1885-1962) og viser en hverdagsscene fra den kejserlige hovedstad, hvor kvinder og børn krydser en bro.

I 1915 begyndte Watanabe, der havde publiceret tryk af de klassiske *ukiyo-e*, at udgive træsnit i en ny stil, som han kaldte *shin hanga* [nye tryk]. Watanabe samarbejdede med både japanske og vestlige kunstnere i Japan, og han stod for både produktionen og distribution af trykkene. Bartlett var en af de første, hvis værker Watanabe udgav. Det blev til enogtyve tryk i 1916 og seksten i 1919, da Bartlett atter besøgte Japan.

▲ *Foto fra Japan i tiden omkring 1915 af Elizabeth Keith stående sammen med Kate, Charles William Bartletts hustru.*

▲▶ *Den japanske shin hanga-kunstner Ito Shinsuis træsnitsportræt af Elizabeth Keith, 1922.*

Som en *revival* af de klassiske træsnit, blev både traditionelle japanske – og interessant nok udenlandske – motiver kombineret med blandt andet vestlig brug af lys of skygge, der fremkaldte et ofte tegneserieagtigt udtryk, som vi ville beskrive det i dag.

På Bartletts tid var *shin hanga* et gennembrydende og kommercielt forsøg på at genopfinde en stil, der ville appellere til det umættelige vestlige marked, der fortsat efterspurgte de klassiske japanske motiver med deres eksotiske charme og ofte idylliske stemninger. Størstedelen af *ukiyo-e* var for længst eksporteret til Vesten, og kvaliteten og produktionen var i nedgang, nu også i konkurrence med blandt andre fotografiet og litografien.

Blandt de vestlige kunstnere, Watanabe indgik samarbejde med, var også en kvindelig kunstner, skotten Elizabeth Keith (1887-1956) – på dette tidspunkt ganske usædvanligt.

Keith var født i Skotland, men flyttede med familien til London, hvor hun blev optaget af tegning. Hun fik dog ingen formel kunstuddannelse. Hun rejste til Japan i 1915, hvor hendes søster og dennes mand var bosat. Det, der skulle have været et kort ophold, blev til ni år i Japan. Keith ankom samme år som Bartlett. De stiftede bekendtskab og udviklede et venskab. Man ser tydeligt den japanske indflydelse hos begge og paralleller i farver og atmosfære.

På et fotografi fra de første år i Tokyo er Keith portrætteret med Bartletts kone, Kate. Begge kvinder er klædt i traditionel kimono. Keith besøgte i 1936 Bartlett-parret i Hawaii, hvortil de var flyttet efter Japan, og hvor Bartlett døde i 1940.

Keith mødte Watanabe Shozaburo første gang i 1917 ved en udstilling af hendes akvareller fra en rejse til Korea. Han overtalte hende til at lade ham lave træsnit af hendes billeder. *East Gate, Seoul by Moonlight*, blev det første af hendes værker, som Watanabe udgav i 1920. Det førte til flere samarbejder, hvor håndværkere i hans værksted oversatte hendes akvareller til træsnit på den traditionelle japanske måde. I løbet af to år lærte Keith den fulde proces, og hun skar og trykte derfor også selv sine træsnit.* I alt blev det til omkring 60 træsnit i samarbejde med Watanabe, som fik kommerciel succes i Japan, USA og England.

** I 1890'erne lærte den dansk-tyske kunstner Henriette Hahn-Brinckmann (1862-1934) i Hamborg sig på samme vis en avanceret brug af op til otte trykstokke med træsnitsværktøj rekvireret fra Japan. Hendes arbejde er beskrevet i kataloget til kunstnerens første retrospektive udstilling, der blev lavet af Vejen Kunstmuseum år 2000.*

Keith blev også portrætteret af den japanske *shin hanga*-kunstner Ito Shinsui i et træsnit udgivet af Watanabe i 1922.

Keiths værker var skildringer af traditionelle, idylliske, motiver fra hendes rejser til Kina, Korea, Japan og Filippinerne: hverdagsscener med kvinder og børn, portrætter af personer i folkedragter, by-scener og landskaber. Udover træsnit, lærte hun raderingsteknikken omkring 1933. Blandt hendes raderinger er motivet af den lille japanske pige med dukke, også kaldet *Little Mother*, fra omkring 1936. Hun vendte tilbage til Asien og Japan to gange inden Anden Verdenskrig, men i krigsårene var japanske temaer selvsagt ikke populære. I 1946 udgav Keith med sin søster Elspeth bogen *Old Korea: The Land of the Morning Calm*, der også inkluderede kritik af Japans kolonisering af Korea.

Efter krigen flyttede Keith atter fra England, denne gang til USA, hvor hun blev til sin død i 1956. Hun oplevede dér forholdsvis stor succes og havde flere udstillinger. Det sidste år af sit liv udstillede hun atter i Tokyo. ■

▶ *Elisabeth Keiths radering "Little Mother" fra 1936. Erhvervet 90 år senere af Vejen Kunstmuseum i 2026.*

▶ *Fig. 1. Sigurd Swane "De fire malerinder", 1912. Olie på lærred, 181 x 157 cm. Vejen Kunstmuseum.*

FIRE MALERINDER – ELLER MÅSKE FEM?

Af Hanne Abildgaard, kunsthistoriker

Der er noget fascinerende og gådefuldt over det monumentale gruppeportræt *De fire malerinder*, som den unge Sigurd Swane (1879-1973) malede i 1912 (fig. 1). De to stående kvinder på billedet ser i hver sin retning og har blikket indstillet på uendeligt. Kvinden i forgrunden, der sidder på en stol med ryggen ud mod os, har blikket rettet mod gulvet, mens den fjerde kvinde har opmærksomheden rettet mod en genstand, hun holder i hænderne. Der er altså ikke noget nævneværdigt samspil mellem personerne og ikke nogen indlysende forklaring på, hvad der har bragt dem sammen.[1] De er placeret omkring et bord, og bag dem ser man et villakvarter, hvor et hus med en markant gullighvid gavl lyser op i det ret mørke billede, hvis dybe blå og blågrønne farver i kjolerne spiller sammen med de røde partier i væggen, dugen, stolene og et andet hus i baggrunden.

At det er kunstnere, vi ser, fremgår dels af titlen, som er kunstnerens egen, dels af kvindernes enkle kjoler, der godt kunne ligne datidens malerkitler, og endelig af den palet, kvinden til højre holder meget synligt frem mod os.

En af personerne skiller sig ud ved at bære hat, og hendes identitet er omdiskuteret. I 2014 argumenterede Helle Askgaard og Dorte Smedegaard i en artikel her i K.O.T. for, at det er Emilie Demant Hatt (1873-1958).[2] På det tidspunkt baserede man ellers identifikationen af kvinderne på Sigurd Swanes erindringer, hvor han skriver om den lejlighed på Lindegårdsvej 35 i Charlottenlund, som han og hustruen Christine Swane (1876-1960) boede i fra 1911 til marts 1913: "Jeg kunde male så stort et Billede deri som de "fire Malerinder" Ugle, Olga Jensen, Cathrine Svendsen og Karen Meisner Jensen, med en Baggrund som var tilstrækkeligt brudt og ikke lige klods ind på dem".[3] "Ugle" er Christine Swane, de øvrige havde været hendes medstuderende på Akademiets Kunstskole for Kvinder. Det samme gjaldt imidlertid for Emilie Demant Hatt.

▼ *Fig. 2. Sigurd Swane "Villaby i eftermiddagssol", 1911-1912. Olie på lærred, 106,5 x 136,5 cm. Willumsens Museum inv. Nr. G.S. 83. Foto: Anders Sune Berg.*

▼▼ *Fig. 3. "De fire malerinder" i kataloget til The Scandinavian Exhibition i The American Art Galleries, New York, december 1912.*

(94) SIGURD SWANE — Four Artists

Askgaard og Smedegaard mente, at det var sandsynligt, at Sigurd Swane havde husket forkert, på grund af de mange år, der var gået mellem udførelsen af maleriet og nedskrivningen af erindringerne i 1947. De foreslog, at han havde blandet kvinderne på billedet sammen med deltagerne på en udstilling, som blev vist på Den Frie i 1912, samme år som billedet blev malet. Udstillingen bar den lange titel: "Olga Jensen, Alhed Larsen, K. Meisner Jensen, Cathrine Svendsen, Christine Swane, Anna Syberg". I daglig tale hed den "De fynske Kunstnerinder"[4] eller "De fynske Piger".[5]

Trods ihærdig søgen i arkiverne kan jeg ikke fremlægge skudsikre beviser for den omdiskuterede kvindes identitet. Der er ikke fundet omtaler af maleriets tilblivelse i samtidens kilder, men et bedre kendskab til den kontekst, billedet er blevet til i, kan uddybe forståelsen af baggrunden for de fire kvinders optræden i Sigurd Swanes maleri, og muligvis komme nærmere et svar på, hvem de sandsynligvis er.

KORT FORHISTORIE

Maleriet blev skænket til Vejen Kunstmuseum i 1974 af Ny Carlsbergfondet, der samme år havde købt det af Sigurd og Christine Swanes søn, Lars Swane (1913-2002). Han havde arvet det efter sin far, der var død i 1973. Ved forældrenes skilsmisse i 1920 havde Christine Swane fået billedet, men hun sad hårdt i det og ville gerne sælge. I 1929 sendte hun en føler ud til Ny Carlsbergfondet, men det kom der ikke noget ud af.[6] Til gengæld fik Sigurd Swane maleriet tilbage, sandsynligvis i 1932 i forbindelse med, at han afkøbte sin tidligere hustru billeder for samlet 3000 kr.[7]

▶ *Fig. 4. Udateret fotografi af Emilie Demant Hatt som ung. Rigsarkivet.*

▶▶ *Fig. 5. Emilie Demant Hatt, 1911, fotograferet i forældrenes have i Selde med samehunden Rill, som hun havde med hjem i 1908. Rigsarkivet.*

De fire malerinder nød anseelse som et vigtigt værk og blev fremhævet på Sigurd Swanes retrospektive udstillinger både i 1936 og 1950.[8] Maleriet var stadig til salg, men det fandt ikke nogen køber, før alle implicerede var døde, og der fulgte øjensynlig ikke nogen oplysninger med, da det kom til Vejen.[9]

HVEM KAN HAVE VÆRET I SWANES ATELIER I 1912?

At det er Christine Swane, der sidder i forgrunden af billedet, er hævet over enhver tvivl. Hendes udseende er velkendt, både fra fotografier og fra tegnede og malede portrætter. Til gengæld kommer man ikke langt ved at kigge efter lighed, når det gælder de øvrige potentielle modeller. Ganske vist er Emilie Demant Hatts udseende også veldokumenteret, men ingen af personerne på maleriet har en overbevisende lighed med hendes karakteristiske udseende med de meget mørke øjne og den markante, let nedadbøjede næse (fig. 4 og 5). For de tre øvriges vedkommende er fotomaterialet sparsomt. Nogle tegnede portrætter fra 1912 af de seks deltagere på den tidligere omtalte udstilling har stort set ingen lighed med de personer, hvis udseende vi kender fra andre kilder, så de kan næppe bruges til at identificere de mindre kendte (fig. 6).[10] Der findes dog nogle fotografier af Olga Jensen (1877-1949) (fig. 7, 8 og 9), ganske vist lidt senere, der har en vis lighed med den stående kvinde til venstre, mens kvinden yderst til højre minder om Karen Meisner-Jensen (1873-1958) på et maleri udført af Olga Jensen omkring 1910 (fig. 10).[11]

▼ *Fig. 6. Illustration til Nicolaus Lützhøfts anmeldelse "Seks Malerinder" i Politiken 3.2.1912 i anledning af de seks kvinders udstilling i Den Frie.*

Skønt alle er i hverdags- eller arbejdstøj, og en står klar med paletten, var det kun ægteparret Swane, der malede på stedet. Der er altså tale om et helt igennem iscenesat motiv, ikke en hverdagssituation. Alligevel må man gå ud fra, at de alle har stået model for Sigurd Swane, der havde brug for at have sit motiv for øje, når han arbejdede.

Man kan altså undersøge, hvem af de foreslåede modeller, der overhovedet kan have været til stede i ægteparret Swanes hjem i 1912. For Emilie Demant Hatts vedkommende er hendes færden veldokumenteret takket være hendes mange efterladte breve.[12] Hun havde i 1911 giftet sig med geografen Gudmund Hatt (1884-1960), og de var flyttet ind i en lejlighed i Bredgade i København. Efter en juleferie hos hendes forældre i Selde nord for Skive, ankom Emilie Demant og Gudmund Hatt en af de første dage i 1912 til København, hvor de begge havde travlt med at forberede foredrag, og hun desuden skrev artiklen "Lidt om Lappernes Kvinder", der byggede på hendes feltstudier blandt samerne, som hun havde levet sammen med i halvandet år 1907-1908.[13]

Samtidig var det nygifte par i færd med at forberede en rejse, hvor de skulle indsamle materiale til Gudmund Hatts disputats om arktiske skinddragter.[14] I begyndelsen af februar var Emilie Demant Hatt i Høng for at holde foredrag, hvorefter de aflagde afskedsbesøg hos Hatt-familien i Holbæk, inden de påbegyndte disputatsrejsen den 12. eller 13. februar.[15]

De øvrige potentielle modeller var i gang med at forberede den tidligere nævnte udstilling, der omfattede Christine Swane og hendes tre jævnaldrende kammerater, Cathrine Svendsen Engel (1877-1949), Olga Jensen og Karen Meisner-Jensen, samt de kun lidt ældre fynbomalere, Anna Syberg (1870-1914) og Alhed Larsen (1872-1927).[16]

◀ *Fig. 9. Komitéen bag Kvindelige Kunstneres retrospektive Udstilling, 1920. Olga Jensen står længst til venstre foran Sophie Holtens portræt af August Strindberg. Fotografi i Nationaltidende 18.9.1920.*

KVIN

I Udstillinaskomitéen.

I Kunstforeningen.

Malerinden Olga Jensen

▲▲ *Fig. 7. Fotografi i Dagbladet 21.3.1916 under forberedelsen af Charlottenborgs Forårsudstilling, der for første gang havde to kvinder i censurkomiteén, billedhuggeren Ingeborg Irminger og til højre maleren Olga Jensen.*

▲ *Fig. 8. Fotografi bragt i Nationaltidende 11.1.1916 i forbindelse med Olga Jensens separatudstilling i Kunstforeningen.*

▶ *Fig. 10. Olga Jensen "Karen med sønnen Bjørn", 1909 eller 1910. Olie på lærred, 99 x 99 cm. Privateje.*

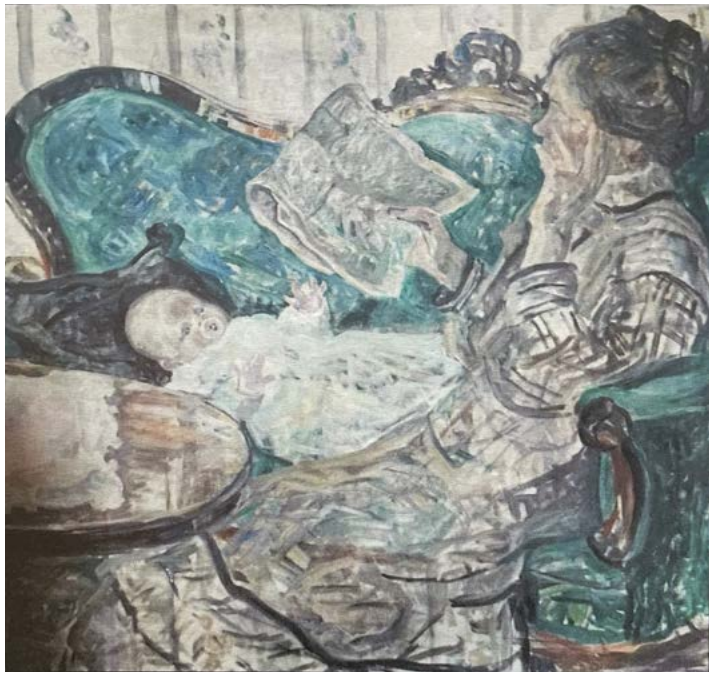

Det er muligt, at Emilie nåede at se udstillingen, der blev vist den 3.-14. februar i Den Frie, og hvis Sigurd Swanes maleri er udført under forberedelsen eller under udstillingen, kan hun teoretisk godt have været en af modellerne. Imod dette taler imidlertid, at hun havde lynende travlt, og at det ville ligge mere ligefor, hvis Christine Swanes tre øvrige kammerater stillede op, nu de alligevel var sammen.

Hvis gruppeportrættet er malet senere på året, kan Emilie Demant Hatt så godt som udelukkes. Disputatsrejsen gik til Helsinki og derfra til Skt. Petersborg, hvor Gudmund Hatt gjorde museumsstudier, og Emilie Demant Hatt tegnede til hans afhandling. På et tidspunkt blev de klar over, at hun var gravid, men hun aborterede, hvorefter de blev enige om at komme sig over skuffelsen ved at fokusere på en fælles rejse til Lapland senere på året.[17]

Lejligheden i København havde de opsagt, så efter hjemkomsten boede de kortvarigt hos Demant Hatts søster på Fyn, dernæst hos hendes forældre i Selde.[18] Den 4. juli var de stadig i Selde, de regnede med at være i København den 7., men allerede den 10. juli var de i Jämtland, så det har været et kort stop i hovedstaden. Studierne af samisk kultur stod på frem til slutningen af oktober, hvor rejsen gik videre til Stockholm. Her arbejdede Demant Hatt med sin bog *Med lapperne i højfjeldet*, og de nåede kun lige akkurat hjem til Selde til jul.

Ud over perioden fra begyndelsen af januar frem til den 11.-12. februar, er Emilie Demant Hatts eneste mulighed for at stå model altså et par dage på gennemrejse sidst i maj og i begyndelsen af juli. Sidst i maj var Christine Swane imidlertid ikke i Charlottenlund. Ægteparret Swane var taget til Berlin i marts,[19] og da de kom hjem, var stemningen mellem dem så dårlig, at hun i begyndelsen af maj rejste alene til Kerteminde for at bo hos sin søster.[20] Senere på sommeren blev ægtefællerne forliget og boede sammen igen i Charlottenlund, hvorfra Sigurd Swane skrev til svogeren Johannes Larsen (1867-1961) og fortalte om sine nye malerier, der forestillede udsigten fra lejligheden.[21] Man må forestille sig, at *De fire malerinder* var blevet nævnt, hvis det havde været i gang samtidig.

Allerede kort efter indflytningen på Lindegårdsvej i november 1911 havde Sigurd Swane fået øje på et godt motiv, som han nævnte for Johannes Larsen: "Jeg har gjort den glædelige Opdagelse at en hvid Villa som vi ser fra Vinduet vist kan give Stof til mindst 25 Billeder, jeg har allerede i den sidste Uge malet 3 af dem og har fuldt op af Mod på Resten, jeg tænker mig både store og små."[22]

Sigurd Swane malede udsigten både i de sidste måneder af 1911 og under skiftende årstider i 1912. Da han tidligere havde brugt egne malerier som baggrund for sine portrætter, er det sandsynligt, at det er et maleri, man ser bag de fire kvinder. I hvert fald har baggrunden stor lighed med det udsigtsbillede, der i dag befinder sig på Willumsens Museum (fig. 2).[23]
Hvor de øvrige potentielle modeller opholdt sig i 1912 vides ikke i detaljer. Man ved, at Cathrine Svendsen var i Rom i december, men det er uden betydning.[24] På det tidspunkt var billedet på vej til New York, hvor det skulle vises på en skandinavisk udstilling, som åbnede den 10. december. I New York hed billedet slet og ret *Four Artists*, en titel, der ikke pegede på de portrætteredes køn.[25] Af gengivelsen i udstillingskataloget (fig. 3) kan man slutte, at Sigurd Swane senere har arbejdet videre på maleriet. Tørklædet, der hænger over stoleryggen i forgrunden og skjuler det nederste af Christine Swanes arm, mangler f.eks. på fotografiet. Formentlig er det tilføjet, fordi hendes lange, tynde håndled fremstod unaturligt.

SIGURD SWANES GLEMSOMHED

Man kan også spørge, om det er sandsynligt, at Sigurd Swane i 1947 havde glemt det, hvis Emilie Demant Hatt havde stået model? I de efterladte breve er det tydeligt, at de jævnligt havde kontakt med hinanden, både mens han var gift med Christine Swane, og under hans ægteskab med Agnete Swane (1893-1994) fra 1921.

Mens Sigurd Swane i 1947 sad på Tenerife og skrev sine erindringer, og Agnete Swane befandt sig hjemme på Malergården, sendte hun venlige opfordringer til Emilie og Gudmund Hatt om at aflægge besøg på stedet.[26] Det var også ægteparret Hatt, de skrev til, da de på samme tidspunkt overvejede at emigrere. Burde Sigurd Swane ikke have kunnet huske det, hvis Emilie Demant Hatt var med på det gruppebillede, der på det tidspunkt hang på Malergården?

▲ *Fig. 11 og fig. 12. Emilie Demant Hatt i sin samiske dragt med tilhørende Jukkasjärvi-kvindehue. Til venstre: fotografi af L. J. Østergaard, Selde, udateret (1908-1910), Rigsarkivet. Til højre: Olga Laus maleri "En lappisk Kvinde", udstillet på Charlottenborgs Forårsudstilling 1910, privateje i Californien, gengivet efter fotografi i Nationalmuseet.*

DEN MÅSKE SAMISKE HOVEDBEKLÆDNING

Endelig er der spørgsmålet om den hat, en af kvinderne bærer, og som er hovedårsagen til, at der er blevet peget på Emilie Demant Hatt. Man ved, at hun i 1908 havde en række ting med hjem fra sin laplandsrejse, bl.a. en samisk skinddragt, en pelsfrakke, et broderet tørklæde og en hat.[27] Under sit ophold bar hun en samisk dragt, hun selv havde syet, og som kendes både fra fotografier og fra et maleri udført af Olga Lau (1875-1960) i 1910 (fig. 11 og 12).[28] Men hatten her er meget langt fra den, der figurerer på Sigurd Swanes maleri. Det er en Karesuando-kvindehue, og som Emilie Demant Hatt forklarer i *Med Lapperne i Højfjeldet*, er den rund og tætsluttende, forsynet med øreklapper, og kanten er pyntet med påsyede bånd i livlige farver og gerne en lille hvid blonde. Hun bar imidlertid også på et tidspunkt en Jukkasjärvi-kvindehue, som går vifteformet op fra hovedet og er udstoppet med en lille, halvmåneformet pude.[29] Den type hue er betydeligt tættere på den, der optræder på maleriet, om end den udstoppede del er mere spids og står mere lige op, hvilket vi kan konstatere på et fotografi af hende fra 1907 (fig. 13).

Men spørgsmålet er, om man kan være sikker på, at det er en samisk hovedbeklædning, Sigurd Swane har malet? Der er stor skepsis hos de sameforskere, jeg har spurgt til råds,[30] desuden var hatte med høj puld en del af tidens mode, hvilket kan ses i stormagasinernes kataloger (fig. 14).[31]

At en af kvinderne skulle have en modebetonet hat på sammen med sin hverdagskjole eller malerkittel, er imidlertid påfaldende. Det samme er genstanden, hun sidder med i hænderne. Den er så groft malet, at det er umuligt at afgøre, om det er keramik, træ eller noget helt andet, og om det er en menneske- eller dyrefigur eller et stykke legetøj. Så måske skal man alligevel forestille sig, at hatten og genstanden – i Sigurd Swanes frie gengivelse – er en slags samiske "tegn". At de er en henvisning til "den fraværende" kammerat – en fristende tanke, men jo altså rent gætteri.

▲ *Fig. 13. Siri Turi og Emilie Demant Hatt, sidstnævnte med Karesuando-kvindehuen, Laimolahti, 1907. Fotografi i Nordiska Museet, Stockholm.*

DE FEM

Skønt Emilie Demant Hatt næppe er med på billedet, ville det have givet mening, hvis hun optrådte blandt Christine Swanes kunstnervenner. Alle de fem potentielle modeller havde stået hinanden nær gennem mere end et årti, hvilket man kan konstatere ved hjælp af Christine Swanes og Emilie Demant Hatts efterladte papirer.

Første gang, de fem var samlet, var på Akademiets Kunstskole for Kvinder, hvor Emilie Demant Hatt, dengang Demant Hansen, kom ind som den sidste i slutningen af 1898. Lige som Olga Jensen og Cathrine Svendsen Engel havde hun gået på Emilie Mundt (1842-1922) og Marie Luplaus (1848-1925) tegneskole, mens Karen Meisner-Jensen, der på det tidspunkt hed Karen Broe, havde fået forberedende undervisning på Charlotte Sode (1859-1931) og Julie Meldahls (1861-1946) skole, og Christine Swane var blevet undervist af Fritz Syberg (1862-1939) hjemme på Fyn.

I nogle år fulgtes de i tykt og tyndt. De deltog i den samme undervisning, og i fritiden drog de rundt for at tegne sammen i København og omegn.[32] Ofte hører vi i Emilie Demant Hatts breve om "Lars", som er Christine Swane, der på det tidspunkt hed Christine Larsen. De to blev så nære venner, at de valgte at bo sammen ad flere omgange i 1900-1902, hvor deres "menage" i Nyboder blev samlingssted for hele vennekredsen.[33] I løbet af forårssemestret 1902 var de imidlertid blevet så trætte af Akademiet,[34] at de blev enige om, at de ville prøve at etablere deres egen skole med en privat lærer. Læreren blev fundet af Christine Swane, der om sommeren fungerede som model for Fritz Syberg. Han tilbød sig som lærer, og fra november 1901 og et halvt år frem underviste han dem og sin hustru, Anna Syberg, i et atelier i København, som de fem venner havde lejet til formålet.

Her blev kredsen tømret endnu tættere sammen. De stod nu hver dag side om side, kun de fem og Sybergs, og arbejdede efter model, og særligt den eftertragtede nøgenmodel, som man først meget sent nåede frem til på Akademiet.

▼ *Fig. 14. Et opslag i Daells Varehus' katalog fra 1912. Den siddende kvinde til venstre bærer en hat med stor, blød hattepuld, som var almindelig i samtiden.*

De fem veninder holdt forbindelsen via breve og besøg de næste mange år, også efter at deres livssituation ændrede sig. Inden *De fire malerinder* blev til, havde tre af dem giftet sig – Karen Meisner Jensen i 1908 med Olga Jensens bror, Hans, Christine Swane som nævnt i 1910 og Emilie Demant Hatt i 1911. I årene efter laplandsrejsen i 1907-1908 var sidstnævntes kunstneriske produktivitet begrænset. Hendes fokus var på det samiske materiale, men når hun ikke var på rejse, havde hun fortsat kontakt med veninderne, især med Christine Swane, så hun kunne godt have kvalificeret sig til at optræde på Sigurd Swanes maleri, hvis ideen var at male hustruen sammen med hendes nærmeste kunstnerkammerater. Men først og fremmest var det vel meningen at komponere et billede af en gruppe kvinder, der havde sat kunsten i centrum af deres liv, og som Sigurd Swane vel at mærke kunne have foran sig under arbejdet.

KVINDER UDELUKKET

Den forudgående generation af kvindelige kunstnere, den såkaldte "pionergeneration", har efterladt sig en del portrætter af veninder med paletten i hånden. For dem var kunstnerportrættet et vigtigt led i opbygningen af en kunstneridentitet som kvinde.[35] Men med Vejen Kunstmuseums billede er omstændighederne nogle andre: Vi er rykket en generation op i tid, vi befinder os i den tidlige modernisme, og ophavsmanden er en mandlig kunstner.

Under de seks kvinders udstilling i 1912 udtalte Alhed Larsen, at "… der ligge bag denne Sammenslutning absolut intet Moment af Kvindens Trang til Selvstændiggørelse."[36] Alligevel forekommer det relevant at overveje både udstillingens og maleriets mulige sammenhæng med forholdene i samtiden for kunstnere, der var kvinder. De må i 1912 for de flestes vedkommende have haft en fornemmelse af, at det ville blive vanskeligt for dem at få adgang til tidens prestigegivende fora, i særdeleshed udstillingssammenslutningerne. Her var deres mandlige kolleger for nylig begyndt at fravælge dem.

Selve ideen til de seks kvinders udstilling i 1912 var muligvis Sigurd Swanes, som han antyder i sine erindringer, og han havde jo spørgsmålet om de to køns muligheder på kunstscenen tæt inde på livet, bl.a. som medstifter af foreningen Ung Dansk Kunst (UDK) i 1909. I dens love hedder det: "Som Medlemmer kan kun danske, mandlige bildende Kunstnere optages." Denne eksklusivitet med hensyn til køn havde ikke gjort sig gældende, da Den frie Udstilling blev stiftet i 1891. Den unge forening valgte altså eksplicit en ny praksis, der kom til at kaste lange skygger over kvindelige kunstneres virksomhed.

I 1910 holdt Ung Dansk Kunst en udstilling, som var på tegnebrættet, da Christine og Sigurd Swane lærte hinanden at kende, og som åbnede få uger efter deres bryllup. At foreningens kernetropper, der foruden Swane bestod af Harald Giersing (1881-1927) og Ernst Goldschmidt (1879-1959), var forhippede på at håndhæve forbuddet mod kvinder, kommer frem i deres korrespondance, efterhånden som de alle tre giftede sig med kunstnerkolleger.[37]

Ung Dansk Kunst kom i 1915 til at udgøre kernen i Grønningen, der fastholdt udelukkelsen frem til 1935, og også interesseorganisationen Malende Kunstneres Sammenslutning undlod at optage kvinder, skønt der i dens love (også fra 1909) stod, at "Kunstnerinder" kunne blive medlemmer. Da der i 1910 blev stillet forslag om fire kvindelige medlemmer, var Olga Jensen en af dem. De øvrige var Agnes Slott-Møller (1862-1937), Anna Ancher (1859-1935) og Bertha Dorph (1875-1960), men afstemningen faldt for alle fire negativt ud, og der blev ingen kvinder optaget de første 25 år. Det var selvsagt ikke alle mandlige kunstnere, der var enige i den linje. Bl.a. fandt N.V. Dorph (1862-1931), der måtte se sin kone kasseret, fravalget af kvindelige kunstnere "meningsløst".[38]

Hvad Sigurd Swane angår, er det svært at bedømme hans personlige stilling til spørgsmålet – ud over, at han fulgte parolen i UDK og Grønningen. Da Grønningen for første gang tilbød en kvindelig maler medlemskab, gjaldt det Christine Swane og foregik på eksmandens foranledning. Men det var i 1937, og det er ikke for meget sagt, at der i 1912, i de kredse, Sigurd Swane tilhørte, var et stærkt ønske om at fastholde idéen om en (rigtig) kunstner som en mand. I de cirkler og på det tidspunkt var et monumentalt gruppeportræt af kunstnere, der er kvinder, altså om ikke en provokation, så i hvert fald et indspark på et konfliktfyldt felt. Så måske skal vi ikke forestille os en bestemt anledning og et bestemt samspil mellem personerne i Sigurd Swanes atelier, men snarere, at de er samlet i hans billede blot for at være kunstnere, der er kvinder og tilstrækkeligt anerkendelsesværdige til at blive gjort til genstand for et monumentalt gruppeportræt.

Man kan måske nok sige, at indsparket var diskret, da Sigurd Swane hverken udstillede værket på Den frie Udstilling i 1913 eller 1914, eller på Grønningen, hvor han var medlem fra 1915, men først lod det komme frem i dansk sammenhæng på hans og hustruens maleriauktion i Den Frie i 1920. ■

NOTER

1 Tak til Ny Carlsbergfondet for bevillingen til mit arbejde med *De fire malerinder* og persongalleriet omkring billedet.

2 Helle Askgaard og Dorte Smedegaard: "At male som et mandfolk. Emilie Demant Hatt – En af de fire malerinder", i: *KOT* nr. 3, 22. årg., august 2014; de kan muligvis have været inspireret af oplysninger i *Vejen Kunstmuseum 1991. Katalog over samlingen*, hvor Emilie Demant Hatt nævnes, en identifikation hvis oprindelse fortaber sig i det uvisse; Askgaard og Smedegaard har også udgivet: *Vildfuglene. En biografi om Emilie Demant og Gudmund Hatt*, Multivers 2016; deres identifikation af malerinderne er siden overtaget af andre, bl.a. af Lise Fogh: *Sigurd Swane. Ingen dag uden penselstrøg*, Gyldendal, Kbh. 2022, side 100-101, og Simone Lind Rasmussen: "Ud af fynboernes skygge. Christine Swane og Olga Jensen" i: Anne-Mette Willumsen (red.): *Christine Swane. En mangfoldig ener*, Østfyns Museers Forlag 2026.

3 Sigurd Swane: "Optegnelser til Erindringer. Fra min Vej som Maler", Tenerife 1947, side 62, Det kongelige Bibliotek (KB), Acc. 1978/123, kps. 13.

4 Fritz Magnussen: "De fynske Kunstnerinder, dagbladet *Riget* 4.2.1912.

5 Grev Joseph: "De fynske Piger", dagbladet *Riget* 3.2.1912.

6 Christine Swane forestillede sig at sælge maleriet, der på det tidspunkt hang i Kunstboden i Hyskenstræde, for 4000 kr., jf. Christine Swane, Birkerød, til Johannes Larsen 13.10.1929, KB, Tilg. 308, A.I.2, kps. 6.

7 Sigurd Swane til Christine Swane 15.3.1932 og 8.3.1934, Kerteminde Egns- og Byhistoriske Arkiv.

8 Rich. Gandrup: "Sigurd Swanes store Udstilling i Kunstbygningen", *Aarhuus Stiftstidende* 18.10.1936 og Kai Flor: "Sigurd Swane i Aarhus Raadhushal", *Berlingske Tidende* 18.10.1950.

9 Maleriet er gennem tiden blev udstillet skiftevis som *Fire malerinder* og *De fire malerinder*; på Sigurd Swanes udstilling i Den Frie i 1939 var det til salg for 10.000 kr.; Anne Barkholt Poulsen, Ny Carlsbergfondet, har venligst fremdraget oplysninger i fondets forhandlingsprotokol, hvor det under 2.3.1974 fremgår, at Lars Swane ville sælge maleriet, som han havde arvet efter sin far, da han ikke syntes, han kunne bekoste en restaurering; det blev besluttet at fremvise maleriet for Faaborg Museum og Vejen Museum; på mødet i NCF 2.5.1974 blev det meddelt, at der havde været en mundtlig forespørgsel fra Vejen, og at direktionen vedtog at overdrage maleriet i anledning af museets 50 års jubilæum.

10 Nic.: "Seks Malerinder", *Politiken* 3.2.1912.

11 Olga Jensens maleri er i privateje hos efterkommere af Karen Meisner-Jensen, som har gjort opmærksom på denne lighed.

12 Emilie Demant Hatts efterladte papirer er spredt på flere institutioner, vigtigst er de to arkiver i Rigsarkivet (RA): Privatarkivet *Hatt, familien* (privatarkivnummer 7180) og Privatarkivet *Hatt, Aage Gudmund og hustru Emilie Laurentze Demant Hatt, født Hansen (1905-1956)* (privatarkivnummer 7256).

13 Emilie Demant Hatt: "Lidt om Lappernes Kvinder", *Kvinden og Samfundet* 28. årg. nr. 2, 30.1.1912.

14 Emilie Demant Hatt, Kbh., til Marie Hansen 10.1.1912, RA 7180, kps. 13.

15 Gudmund Hatt til svigerforældrene 4.1.1912 og Gudmund Hatts far, Holbæk, til Emilie Demant Hatt 6.2.1912, RA 7180, kps. 4.

16 Cathrine Svendsen, Middelfart, til Christine Swane 8.3.1912, Kerteminde Egns- og Byhistoriske Arkiv.

17 Gudmund Hatts erindringer, 1959 (upublicerede), RA 7180, kps. 22, side 19-20.

18 Gudmund Hatt, Kauslunde, til faderen 9.6.1912, RA 7256, kps. 48, fortæller, at de den følgende dag rejser til Selde.

19 Fogh, 2022, side 96-98 med henvisning til postkort fra Sigurd Swane, Berlin 12.4.1912, til Alhed Larsen, KTDK; Lennart Gottlieb: "Intrige-bacillen" i: Lennart Gottlieb (red.): *Grønningen. De tidlige år*, Ny Carlsberg Glyptotek 1990, side 24-25.

20 Birgit Bjerre: *Christine Swane. Kvindelig maler i mændenes verden*, Johannes Larsen Museet, Kerteminde 2003, side 38 omtaler jalousi fra Christines side med henvisning til et brev fra Sigurd Swane; brev fra Marie Larsen, Kærbyhus, til Sigurd Swane 15.6.1912, KB, Acc. 1978/123, kps. 3, omtaler, at Christine var længe i Kerteminde.

21 Sigurd Swane, Lindegaardsvej 35, til Johs. Larsen 23.6.1912, KB, Tilg. 308, A.I.2, kps. 6.

22 Brev fra Sigurd Swane, Lindegårdsvej 35, Charlottenlund, til Johs. Larsen 27.11.1911, KB, Tilg. 308, A.I.2, kps. 6; Askgaard og Smedegaard, 2014, indeholder fotografi af interiøret.

23 *Villaby i eftermiddagssol*, Willumsens Museum inv. Nr. G.S. 83, købt af Willumsen i 1915; i Poul Uttenreitter: *Sigurd Swane*, 1932, kaldes samme maleri *Udsigt over villahaver. Charlottenlund* og dateres til 1912; Kai Flor: "Sigurd Swane i Aarhus Raadhushal", *Berlingske Tidende* 18.10.1950, skriver med henvisning til katalogets nr. 27, som her hedder: *Det hvide hus* og tilhører J.F. Willumsen: "Det er dette Landskabsmaleri, der ses som Baggrund i Interiøret med de fire Malerinder, Swanes største Værk fra disse Aar, ogsaa baaret af den dybe, mættede blaa Helhedstone".

24 Cathrine Svendsen til "Ugle og Swane", Pension Munch, Via Marsala 50, poststempel den 20.12.1912, Kerteminde Egns- og Byhistoriske Arkiv.

25 Sigurd Swane havde tre malerier med på *The Scandinavian Exhibition*, The American Art Galleries, New York 10.-25. December 1912; katalog nr. 94, *Four Artists*, er gengivet i kataloget side 153.

26 Breve fra Agnete Swane til Gudmund Hatt 6.9. og til Gudmund og Emilie Julen 1947, RA 0752, kps. 14, det første skrevet kort før familien Swanes afrejse til Portugal, det sidste mens Sigurd Swane opholdt sig på Tenerife.

27 Barbara Sjoholm: *Black Fox. A Life of Emilie Demant Hatt, Artist and Ethnographer*, The University of Wisconsin Press, Madison, Wisconsin 2017, side 115.

28 Emilie blev på et tidspunkt mellem 1908 og 1910 fotograferet af L.J. Østergaard, der havde atelier i Selde, i den samiske dragt, hun selv havde syet og sammen med hunden Rill, som hun havde med sig hjem fra rejsen i 1907-1908; Olga Lau malede hende i 1910 i den samme dragt og fik billedet udstillet på Charlottenborgs Forårsudstilling 1910, kat. 768, med titlen *En lappisk Kvinde*.

29 Emilie Demant Hatt: *Med Lapperne i Højfjeldet*, A.B. Nordiska Bokhandeln, Stockholm 1913, side 179.

30 Forfatteren og forskeren Barbara Sjoholm og museumsinspektør på det samiske museum i Karasjok, Paula Rauhala, har i mails til mig i 2024 tilkendegivet, at de ikke mener, at det er en samisk hovedbeklædning.

31 Tak til min tidligere kollega, etnolog og dragtekspert Helle Leilund for at gøre mig opmærksom på dette.

32 Emilie Demant Hatt til forældrene udat. og 13.2.1899, RA 7180, kps. 7.

33 Askgaard og Smedegaard, 2014, fejllæser "Lars" som Lau i Emilies breve og mener på den basis, at Olga Lau var en del af bofællesskabet, lige som de tilskriver hende æren for lidt senere at skaffe dem Fritz Syberg som lærer.

34 Mere om venskabet mellem de to i Hanne Abildgaard: "Kunstnerkammerater. Christine Swanes venskab med Emilie Demant Hatt" i: *Christine Swane – en mangfoldig ener*, Johannes Larsen Museet m.fl. 2026.

35 Inge Lise Mogensen Bech og Lene Bøgh Rønberg (red.): *Kvindernes moderne gennembrud 1880-1910*, Den Hirschsprungske Samling m.fl. 2014, og Carine Rech: *Becoming Artists: Self-Portraits, Friendship Images and Studio Scenes by Nordic Women Painters in the 1880s*, Makadam Förlag, Göteborg og Stockholm 2021.

36 Grev Joseph: "De fynske Piger", dagbladet *Riget* 3.2.1912.

37 F.eks. Harald Giersing, Kbh., til Sigurd Swane 6.10.1910, KB, Acc. 1978/123, kps. 24.

38 Mere om kvinderne og Ung Dansk Kunst og Malende Kunstneres Sammenslutning i: Hanne Abildgaard: *Astrid Holm & Co.*, Øregaard Museum 2019, side 140 og 195-196.

KONCERT MED KORET VOXBOX

Fredag den 18. september 2026 kl. 19.30
på Vejen Kunstmuseum

VoxBox er et rytmisk koncertkor fra Viborg. Pavlina Salehi og Anders Hjorth Nielsen – begge erfarne korledere fra Viborgs kormiljø – syntes, at der manglede et dygtigt rytmisk kor kun for sangerinder. I september 2013 startede de med at øve, og siden er det blevet til mange koncerter og koroplevelser.

Korets repertoire er lækre arrangementer af kendte og moderne popsange – gerne med et lille twist. I løbet af koncerterne vil publikum deltage aktivt på flere forskellige måder. De synger både op til 6-stemmig a cappella og med musikledsagelse.

Målet har fra starten været at lave et fantastisk koncertkor i Viborg, som både kan stå alene i front eller være backingkor for solister og orkestre. VoxBox har sunget med flere forskellige solister, blandt andre Back to Back, Anna David, Mek Pek, Viborg Big Band, Dario Campeotto, Ivan Pedersen, Marie Carmen Koppel, Jonas Rasmussen, Jesper Lundgaard, Lene Siel, Julie Maria, Nikoline Steen Christensen samt flere lokale kor.

VoxBox synger alt fra små intime kirkekoncerter til store koncerter med orkester. Koret har også sunget i gallerier, til private fester, i Tinghallen, i Viborg Musiksal, koncerter i Tyskland, Italien og Bulgarien samt udendørskoncerter. De har også flere gange lavet de såkaldte *flash mobs*, hvor en gruppe som en overraskelse begynder at synge.

Det er også blevet til flere korrejser – bl.a. til Riva Del Garda i Italien, Berlin og en tur til Bulgarien, da den ene korleder, Pavlina Salehi, kommer derfra. ■

BILLETTER

Medlem af MKVO
125 kr.

Ikke-medlem
175 kr.

Billetbestilling på Vejen Kunstmuseums hjemmeside:
billet.vejenkunstmuseum.dk/arrangementer

Eller hos:
Karina Engedal,
kengedal@hotmail.com
Indbetaling:
MobilePay: 99705
Kontonr.:
1551 8715633851

VOXBOX
act in concert

INDHOLD

CRAFT FAIR Vejen 2026, side 3-6
Opmærksomhedens energi, tale af Charlotte Jul, side 7-9
Udstilling MKVO: Ikke til salg, side 10
Vurderingsarrangement med Lauritz.com og MKVO, side 11
Melanies Mælkebøttebank, side 12-13
Sensommertur til Odense og Svendborg, side 14-16
Charles William Bartlett & Elisabeth Keith, side 17-19
Fire malerinder – eller måske fem, side 20-30
Koncert med koret VoxBox, side 31

FORSIDEN

Udsnit af Charles Bartletts træsnit "Kyoto" fra 1916. Erhvervet 110 år senere af Vejen Kunstmuseum i 2026. Se værket i sin helhed på side 17.

REDAKTØRER

Peter Simoni
Kirsebærvej 83
6600 Vejen
tlf. 52173217

Marie Strøm & Teresa Nielsen
Vejen Kunstmuseum
museum@vejen.dk
www.vejenkunstmuseum.dk

K.O.T. – Kunst omkring Trolden udgives i samarbejde mellem Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn og Vejen Kunstmuseum.

Indmeldelse af nye medlemmer til Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn kan ske via Vejen Kunstmuseums billetportal: https://billet.vejenkunstmuseum.dk/aarskort eller ved henvendelse i Museumsbutikken. Kontingent for par: 400 kr. Enkelt: 200 kr.

Forperson for MKVO: Inge Lise Møller Jensen
Mannehøj 219, 6600 Vejen, tlf. 26373223, ingelise_jensen@hotmail.com

Indbetaling af medlemskontingent sker via museets billetportal / i Museumsbutikken.

LAYOUT SKABELON www.hellejensen.dk

Østergade 4
6600 Vejen
79966940
museum@vejen.dk

Vejen Kunstmuseum
Åbningstider:
Tirs-fre: 10-16
Lør, søn og helligdage: 11-17

VEJEN KUNST MUSEUM